

Ühtse praktika kokkulepped lähisuhtevägivalla kriminaalmenetlustes

- Me tutvustame kahtlustatavatele [vägivallast loobumise tugiliini 660 6077](#) tegevust ja jagame infot, kuidas sinna pöörduda, juhul kui seda ei ole varem tehtud politsei poolt. Võimalusel suuname vägivallatsejad tugiliini nõustamisele kohustuse määramisega oportuuniteedi või lepitusega lõpetamise määramises, konsulteerides eelnevalt tugiliini nõustajaga. Tugiliini telefoniteenus töötab E-R kl 10-16, nõustatakse eesti, vene ja inglise keeles, pöörduja saab soovi korral jääda anonüümseks ja pöörduda saab ka e-posti teel: tugiliin@sotsiaalkindlustusamet.ee.
- Kui näeme toimikus viidet sellele, et vägivallatseja on juba olnud kontaktis vägivallast loobumise tugiliiniga, siis võtame enne menetlusotsuse tegemist ühendust tugiliini nõustajaga vägivallatseja iseloomustamiseks ja plaanitud nõustamistegevusest teada saamiseks.
- Selgitame kannatanule alati [ohvriabi](#) võimalusi kannatanule tuge ja abi pakkuda ja kannatanu nõusolekul edastame tema andmed ohvriabitöötajale juhul, kui seda ei ole varem tehtud politsei poolt.
 - [Ohvriabi kriisitelefoni 116006](#) pakutakse ööpäevaringset kriisinõustamist ja jagatakse informatsiooni ohvri õigustest ja abistavatest süsteemidest. Helistamine on tasuta ja kannatanu saab soovi korral jääda anonüümseks. Nõustatakse eesti, vene ja inglise keeles.
- [Riigikohtu 09.03.2020. a otsus 1-19-3377](#) ei muuda LSV menetluspraktikat selliselt, et endiste elukaaslaste/abikaasade vaheline vägivald ei oleks enam kvalifitseeritav lähisuhtevägivallana. Sellised juhtumid on pigem erandid ja tuleb LSV asju menetleva piirkonnaprokuröri eraldi läbi arutada.
- Politsei edastab prokuratuurile info kõigi selliste LSV juhtumite kohta, kus ei ole olnud alust kriminaalmenetlust algatada, kuid mille puhul on politsei hinnanud riski kõrgeks või kus on menetlusega seotud isikute suhtes pooleli aktiivne lähisuhtevägivalla kriminaalmenetlus või kus toimepanija on kriminaalhooldusalune või tema suhtes on kriminaalmenetlus lõpetatud hiljuti oportuuniteedi või lepitusega (st kohustuste täitmise periood kestab). Kui kahtleme kas algatada kriminaalmenetlus, siis pigem alati alustame ja kontrollime asjaolusid. Kuriteotunnuste ilmnemisel tuleb menetlust alustada, kannatanu ei pea esitama selleks eraldi avaldust.
- Kriminaaltoimik peab sisaldama politsei poolt läbiviidud riskihindamise vormi, kust nähtub muuhulgas juhtumiga seotud inimeste varasem taust (kas on olnud varasemaid väljakutseid, menetlusi ja mis tulemusega need on lõppenud, mida on ette võetud uute lähisuhtevägivallajuhtumite ennetamiseks).

- Juhul, kui lähisuhtevägivalla juhtumi puhul kriminaalmenetlust ei alustata, ei teavita me KrMS § 198 lg 2 alusel üldjuhul isikut, kelle kohta kuriteokaebus oli esitatud, uue kuriteo toimepanemise ärahoidmise kaalutlusel.
- Kui kannatanu on esitanud politseile ajutise lähenemiskeelu taotluse, edastab politsei selle esimesel võimalusel prokuratuuri läbi dokumendihaldussüsteemi (võimekuse tekkides läbi PRISi). Lähenemiskeelu taotlus tuleb vormistada selleks väljatöötatud vormil. Prokurör lahendab lähenemiskeelu taotluse hiljemalt 10 tööpäeva jooksul. Politsei peab tagama, et selleks tähtjaks on kogutud kõik asjassepuutuvad tõendid.
- Juhul, kui prokurör taotlusega ei nõustu ega pea põhjendatuks ajutise lähenemiskeelu taotlemist kohtult, vormistatakse keeldumine taotluse rahuldamata jätmise määрусena ja antakse kannatanule seeläbi kaebeõigus uurimiskaebemenetluses KrMS § 228 lg 2 alusel. Viimane kehtib ka juhul, kui kannatanu soovib kohtuotsusega seatavat pikka lähenemiskeeldu ja prokurör loobub selle taotlemisest.
- Vajadusel kohaldame lähenemiskeeldu ka koos elektroonilise valvega ja kõigist tõrgetest selles protsessis teavitame Riigiprokuratuuri.
- Lähenemiskeelu rikkumisele reageerime üldjuhul uue kriminaalmenetluse alustamisega ega lõpeta neid menetlusi kohtueelses menetluses oportuuniteedi või lepitusega. Lähenemiskeelu rikkumise osas algatatud kriminaalmenetluse lõpetamise korral menetlust välistavatel asjaoludel põhistame oma menetlusotsust.
- Varem kriminaalhooldusel olnud lähisuhtevägivalla toimepanijate puhul küsime üldjuhul KrMS § 213 lg 1 p 11 alusel kriminaalhooldajalt kohtueelse ettekande, kus palume lisaks kontrollnõuete täitmise hindamisele anda ülevaade ka vägivallatsejaga MAPPAs läbiviidud tegevustest, v. a juhul, kui see takistaks kiirmenetluse kohaldamist. Kriminaalhoolduse poolt läbiviidavasse sotsiaalprogrammi on võimalik eelneval kokkuleppel vägivallatseja oportuuniteedimäärusega suunata ka ilma ÜKT-d määрамata.
- Enne kohtueelses menetluses kriminaalmenetluse lõpetamist võtame alati kannatanuga ühendust ja selgitame menetluse lõpetamise põhjuseid, lõpetamise aluse sisu ja tagajärgi. Järgime kannatanutega suhtlemisel [„Kannatanu kohtlemise parima praktika“](#) põhimõtteid.
- Kohtueelses menetluses kriminaalmenetluse lõpetamise korral suuname võimalusel vägivallatseja alati läbima sotsiaalprogrammi või otsima abi vägivallast loobumise tugiliini nõustajatelt. Lõpetame menetluse kohustusi määрамata vaid erandjuhtudel ja sellisel juhul põhistame alati oma menetlusotsust, sh läheb ainult menetluskulude tasumise kohustuse panemine toimepanijale arvesse ilma kohustusteta menetluse lõpetamisena, kuivõrd tegemist on oportuuniteedi kohaldamise eeldusega¹.

¹ Need kohustused tulenevad ka riigi peaprokuröri poolt kehtestatud oportuuniteedijuhise p-st 2.4 ja 5.1.

- [MARAC](#) võrgustiku kohtumisel osaleb võimalusel alati konkreetset juhtumit menetlev prokurör lisaks MARACi tuumikrühma liikmest prokuröridele.
- Juhul, kui prokurör on üldmenetluses kaasanud kohtumenetluses asjatundjana psühholoogi, psühhoterapeudi või muu pädeva isiku, kes selgitab miks lähisuhtevägivalla all kannatanu ei ole oma ütlustes ja taotlustes järjepidev ning miks ta võib asuda hoopis vägivallatseja poolele ja mitte teha koostööd õiguskaitseasutustega, teavitame sellest Riigiprokuratuuri.
- Kohtumenetluses taotleme vägivallatseja karistamist rahalise karistuse või tingimisi vangistusega KarS § 73 alusel ilma käitumiskontrolli kohaldamata vaid erandjuhtudel.
- Surmaga lõppenud lähisuhtevägivallajuhtumi puhul teavitab politsei juhtumist Riigiprokuratuuri. Juhtumi osapooltega varem kokku puutunud kohalik LSV prokurör, kes saab vastava info Riigiprokuratuurist, kutsub juhtumianalüüsiks kokku koostöövõrgustiku ümarlaua, kuhu kaasatakse need spetsialistid, kes on juhtumi osapooltega varem kokku puutunud läbi menetluse või LSV juhtumi lahendamise (sh uurija, piirkonna- või noorsoopolitseinik, ohvriabi spetsialist, KOV sotsiaal- või lastekaitsetöötaja, kui on teada, et need spetsialistid on perega varem kokku puutunud). Analüüsi eesmärk on hinnata erinevate koostööpartnerite tegevust varasemate juhtumite lahendamisel, riskihindamisel ja riskide maandamisel ning analüüsida kas ja mida saanuks teha paremini, efektiivsemalt.
 - Politseil on sisemisest töökorraldusest (LSV juhendist) tulenevalt kohustus koostada 10 päeva jooksul pärast raske LSV kuriteo registreerimist memo riskitegurite kohta, mis annab hea sisendi ümarlauaks.
 - Ümarlauda võiks juhtida ohvriabispetsialist ja juhtumianalüüsi aluseks võetakse [DASH riskihindamise ankeet](#).
 - Ümarlaua kokkuvõtte (järelused, ettepanekud praktika muudatusteks) koos osalenud spetsialistide nimekirjaga edastab ümarlaua kokku kutsunud prokurör Riigiprokuratuuri.

Riigiprokuratuuris on lähisuhtevägivalla kontaktprokuröriks riigiprokurör Karin Talviste – kõik käesolevas kokkuleppes nimetatud teavitused tuleb edastada talle, samuti võib pöörduda mis tahes muude küsimuste või koostööraskuste korral lähisuhtevägivalla kriminaalmenetlustes.

Käesolevas menetluspraktika kokkuleppes sisalduvad tegevused, mis puudutavad ka koostööpartnerite tööd (PPA, Ohvriabi ja kriminaalhooldus) on kooskõlastatud nende ametite esindajatega (kriminaalhoolduse puhul Karis Paumetsaga JUMi taasühiskonnastamise talitusest). Prokuröride menetluspraktika kokkulepetele on andnud oma heakskiidu ka peaprokurör, järelevalveosakonna juhtiv riigiprokurör ja LSV ekspertgrupp, kuhu kuuluvad lisaks Prokuratuurile ka Justiitsministeeriumi, Siseministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Politsei- ja Piirivalveameti ning Ohvriabi esindajad.